

Dr. Günhan GÖNÜL KOŞAR

Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı
Araştırma Görevlisi

**HAKSIZ FİİL
SORUMLULUĞUNDA
KUSUR VE ETKİSİ**

onikilevha
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KUSURUN TARİHİ GELİŞİMİ, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ YERİ VE KUSUR TEORİLERİ

I. GENEL OLARAK	5
II. KUSUR İLKESİNİN SORUMLULUK HUKUKUNDAKİ GELİŞİMİ	8
A. Roma Hukukunda Kusur.....	8
B. Kusur İlkesinin Dönüşümü.....	23
III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA KUSUR	30
A. Kıta Avrupası Hukukunda Kusur	30
1. Alman Hukukunda Kusur	30
2. Avusturya Hukukunda Kusur.....	33
3. Fransız Hukukunda Kusur	40
4. İsviçre Hukukunda Kusur	49

a.	Mevcut Yasal Düzenleme.....	49
b.	Widmer/Wessner Ön Tasarısında Kusur.....	50
c.	OR 2020 Tasarısında Kusur.....	53
B.	Anglo-Amerikan Hukukunda Kusur.....	55
C.	Avrupa Haksız Fiil Hukuku Uyumlaştırma Çalışmalarında Kusur.....	64
1.	Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkeleri'nde (PETL) Kusur ...	64
2.	Ortak Referans Çerçevesi Taslağı'nda (DCFR) Kusur.....	69
IV.	KUSURU AÇIKLAYAN TEORİLER.....	71
A.	Sübjektif Kusur Teorisi.....	72
B.	Objektifleştirilmiş Kusur Teorisi.....	77
C.	Objektif Kusur Teorisi.....	84
D.	Değerlendirme ve Görüşümüz.....	88

İKİNCİ BÖLÜM

KUSURUN HAKSIZ FİİL HUKUKUNDAKİ YERİ VE KUSURUN BELİRLENMESİ

I.	GENEL OLARAK.....	95
II.	KUSUR İLE HAKSIZ FİİLİN DİĞER UNSURLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	96
A.	Genel Olarak.....	96
B.	Kusur ile Hukuka Aykırılık Arasındaki İlişki.....	97
1.	Genel Olarak.....	97
2.	Hukuka Aykırılığın Kusurun Ön Koşulu Olup Olmadığı Sorunu.....	97
3.	Hukuka Aykırılığı Açıklayan Teoriler Uyarınca Kusur ile Hukuka Aykırılık Arasındaki İlişki.....	101
a.	Türk/İsviçre Hukukunda Kusur ile Hukuka Aykırılık Arasındaki İlişki.....	101
i.	Sübjektif Hukuka Aykırılık Teorisi.....	102
ii.	Objektif Hukuka Aykırılık Teorisi.....	104

iii. Üçüncü Hukuka Aykırılık Teorisi	109
b. Alman Hukukunda Kusur ile Hukuka Aykırılık Arasındaki İlişki.....	115
c. Değerlendirme ve Görüşümüz	121
4. Tehlike İlkesi Bağlamında Kusur ile Hukuka Aykırılık Arasındaki İlişki.....	126
a. Tehlike İlkesine İlişkin Genel Olarak.....	126
b. Doktrindeki Görüşler	127
c. Değerlendirme ve Görüşümüz	130
C. Kusur ile Nedensellik Bağı Arasındaki İlişki.....	131
1. Genel Olarak.....	131
2. Uygun Nedensellik Bağı Teorisi	132
3. Uygun Nedensellik Bağı ile Kusur Arasındaki İlişki	134
a. Genel Olarak.....	134
b. Öngörülebilirlik Unsuruna İlişkin Olarak	135
c. Nedensellik Bağının Kesilmesine İlişkin Olarak.....	136
i. Doktrindeki Yaklaşım.....	136
ii. Değerlendirme ve Görüşümüz	140
D. Kusur ile Zarar Arasındaki İlişki	143
E. Kusur ile Fiil Arasındaki İlişki	144
III. KUSURUN BELİRLENMESİ	146
A. Genel Olarak.....	146
B. Kusurun Unsurları	146
1. Kusurun Sübjektif Unsuru (Ayırt Etme Gücü).....	147
a. Genel Olarak.....	147
b. Ayırt Etme Gücü Kavramı	148
c. Ayırt Etme Gücünün Derecelendirilmesi Tartışması 150	
d. Ayırt Etme Gücü Karinesi ve Çocuklarda Ayırt Etme Gücü.....	152
e. Ayırt Etme Gücünden Geçici Yoksunluk.....	155
2. Kusurun Objektif Unsuru	156

a. Genel Olarak.....	156
b. Örnek Davranışın Belirlenmesinde Başvurulacak Kıstaslar	157
i. Örnek Davranışın Belirlenmesinde Başvurulacak Ana Kıstaslar.....	157
(1) Dışsal Kıstaslar.....	157
(a) Zamansal ve Mekânsal Koşullar	158
(b) Faaliyetin Türü	158
(c) Faaliyette Bulunan Kişinin Sahip Olması Gereken Uzmanlık	158
(d) İlgililer Arasındaki İlişkinin Yakınlığı.	159
(e) Önleyici ya da Alternatif Yöntemler	159
(2) İçsel Kıstaslar.....	159
(a) Genel Olarak.....	159
(b) Uzmanlık.....	160
(c) Zihinsel ve Fiziksel Engel.....	161
(d) Yaş	162
(i) Yaş Küçüklüğü	162
(ii) Yaşlılık.....	163
(e) Cinsiyet.....	163
(f) İçsel Kıstasların Değerlendirilmesinde Dikkat Edilecek Hususlar.....	163
(3) Somut Koşullar.....	165
ii. Örnek Davranışın Belirlenmesinde Yardımcı Kıstaslar	167
(1) Genel Olarak.....	167
(2) Kanuni Düzenlemeler.....	168
(3) Mesleki Kurum ve Kuruluşlarca Belirlenen Talimat ve Yönergeler.....	170
(4) Genel Tedbir Kuralları	170
(5) Yardımcı Kıstaslara İlişkin Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	171
(6) Kusursuzluk İddiasına Temel Teşkil Edemeyecek Hususlar.....	172
iii. Örnek Davranışın Sınırları Olarak Önlenebilirlik ve Öngörülebilirlik	173

C. Kusurun Dereceleri.....	175
1. Genel Olarak.....	175
2. Kasıt- İhmal Ayırımı.....	177
a. Kasıt.....	177
i. Kasıt Tanımı.....	177
ii. Kasıt Türleri.....	178
(1) Doğrudan Kasıt.....	178
(2) Salt Zarar Verme Kastı.....	179
(3) Dolaylı Kasıt.....	180
iii. Kastın Belirlenmesinde Önem Taşıyıp Taşımadığının Belirlenmesi Gereken Hususlar .	183
(1) Failin Saiki.....	183
(2) Failin Hukuka Aykırılığın Bilincinde Olması.....	183
(3) Hukuki Durumda Yanılgı-Fiili Durumda Yanılgı.....	184
(4) Zararın Kapsamı.....	184
(5) Zarar Görenin Kimliği.....	186
iv. TBK m. 49/2 Hükmünde Aranılan Kasıt.....	186
(1) TBK m. 49/2 Hükmüne İlişkin Genel Olarak.....	186
(2) Salt Zarar Verme Kastının Aranıp Aranmayacağı Sorunu.....	188
(3) Dolaylı Kastın Yeterli Olup Olmayacağı Sorunu.....	190
b. İhmal.....	191
i. Genel Olarak.....	191
ii. İhmalin Belirlenmesinde Özellik Arz Eden Durumlar.....	192
iii. İhmal Ayırımları.....	193
(1) Bilinçli İhmal- Bilinçsiz İhmal Ayırımı.....	193
(2) Ağır İhmal –Orta İhmal- Hafif İhmal Ayırımı.....	194
(a) Genel Olarak.....	194
(b) Ağır İhmal.....	195
(i) Ağır İhmal Kavramı.....	195

	(ii) Ağır İhmalin Başlıca İşlevleri	197
	(iii) Ağır İhmalin Kabul Edildiği Yargı Kararları.....	198
	(c) Orta İhmal.....	199
	(d) Hafif İhmal.....	202
3.	Ağır Kusur- Hafif Kusur Ayırımı	202
4.	Değerlendirme.....	203
IV.	SOMUT OLAYDA KUSURUN TESPİTİ.....	204
A.	Genel Olarak.....	204
B.	Kusuru İspat Yükü.....	204
C.	Hukuk Hâkiminin Bağımsızlığı İlkesi	205
1.	Genel Olarak.....	205
2.	Ceza Hukuku Kuralları Karşısında Bağımsızlık.....	208
3.	Ceza Mahkemesi Kararları Karşısında Bağımsızlık.....	208
D.	Kusurun Belirlenmesinde Bilirkişinin Rolü	210
E.	Hâkim Tarafından Kusurun Tespitinde Dikkate Alınması Gereken Başlıca Hususlar.....	212

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUSURUN HAKSIZ FİİL

SORUMLULUĞUNA ETKİSİ

I.	GENEL OLARAK	215
II.	SORUMLULUĞUN ORTAYA ÇIKMASINDA	
	KUSURUN ETKİSİ.....	216
A.	Sorumluluğun Doğumu Açısından Kusurun Etkisi.....	216
B.	Sorumluluğun Ortadan Kalkması Açısından Kusurun Etkisi	217
III.	TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE	
	KUSURUN ETKİSİ.....	218
A.	Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Failin Kusurunun Etkisi	218

---

1. Tazminat Miktarına İlişkin İlkeler.....	218
a. Genel Olarak	218
b. Tazminatın Belirlenmesinde Kusurun Ağırlığının Kabulü	219
c. Tazminatın Belirlenmesinde Dikkate Alınacak Kusur Ölçüsü	221
d. Tazminatın Belirlenmesinde İzlenecek Yöntem.....	223
2. Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Failin Kusurunun Nasıl Dikkate Alınacağı Sorunu	224
a. Genel Olarak	224
b. Doktrindeki Görüşler	224
i. Kusurun Ağırlığı ile Orantılı Olarak Tazminata Hükmedilmesi Gerektiğini Savunan Görüş	224
ii. Sadece Çok Hafif İhmalde İndirim Yapılabileceğini Savunan Görüş	226
iii. Failin Kusurunun Ağırlığının Dikkate Alınmaması Gerektiğini; Sadece Zarar Görenin Kusuru Mevcutsa İndirim Yapılabileceğini Savunan Görüş	226
iv. Kural Olarak Tam Tazmine Hükmedilmesi Gerektiği ancak Hâkimin-Takdiri Olarak- Hafif İhmal Durumunda İndirim Yapılabileceğini Savunan Görüş	228
v. Değerlendirme ve Görüşümüz	229
c. Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Failin Kusurunun Nasıl Dikkate Alınacağına İlişkin Genel İlkeler	231
i. Fail Kasıtlı Hareket Etmiş ise.....	231
ii. Fail Ağır İhmalle Hareket Etmiş ise.....	232
iii. Fail Orta İhmalle Hareket Etmiş ise	233
iv. Fail Hafif İhmalle Hareket Etmiş ise	233
B. Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Zarar Görenin Kusurunun Etkisi.....	234
1. Zarar Görenin Kusuru.....	234

a.	Kavram	234
i.	Tanım	234
ii.	Zarar Görenin Kusurunun Teknik Anlamda Kusur Teşkil Edip Etmediği Sorunu.....	235
iii.	Ayırt Etme Gücünün Zarar Görenin Kusurunun Bir Unsuru Olup Olmadığı Sorunu.....	237
b.	Zarar Görenin Kusurunun Belirlenmesinde Başvurulacak Ölçü.....	239
i.	Doktrindeki Görüşler ve Görüşümüz.....	239
ii.	Zarar Görenin Küçük Olmasının Zarar Görenin Kusuru Tespitinde Bir Değişiklik Meydana Getirip Getirmeyeceği Sorunu	242
c.	Zarar Görenin Kusurunda Derecelendirme.....	242
i.	Genel Olarak.....	242
ii.	Zarar Görenin Çok Hafif İhmal Derecesinde Kusuru.....	243
2.	Zarar Görenin Kusurunun Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Nasıl Dikkate Alınacağı Sorunu	244
3.	Hem Zarar Veren Hem de Zarar Görenin Kusurunun Bulunduğu Durumlarda Tazminat Miktarının Nasıl Belirleneceği Sorunu	245
a.	Kural	245
b.	Çeşitli İhtimaller.....	246
i.	Failin ve Zarar Görenin Kusurları Eşit ise.....	246
ii.	Kusurlardan Biri Diğerine Nazaran Ağır ise.....	247
iii.	Zarar Görenin Kusuru Mevcut ancak Failin Kusuru Kasıt Derecesinde ise	248
iv.	Kusursuz Sorumlulukta Zarar Görenin Kusuru	249
v.	Taraflar Hem Zarar Veren Hem de Zarar Gören Sifatına Sahipse (Karşılıklı Sorumluluk).....	249
IV.	KUSURSUZ SORUMLULUKTA KUSURUN ETKİSİ	250
A.	Kusursuz Sorumluluk- Kusur Sorumluluğu İlişkisi.....	250
1.	Genel Olarak.....	250

2.	Olağan Sebep Sorumluluğu Hâllerinin İspat Yükü Ters Çevrilmiş Kusur Sorumluluğu Olup Olmadığı Sorunu	251
B.	Kusursuz Sorumlulukta Kusur (Ek Kusur)	255
1.	Genel Olarak	255
2.	Ek Kusur.....	255
a.	Kavram	255
b.	Genel İlkeler	256
i.	Hem Ek Kusurun Hem de Failin Kusurunun Hafifliğinin ya da Kusurunun Bulunmamasının Sebep Sorumlusu Açısından İndirim Sebebi Teşkil Etmeyeceği	256
ii.	Olağan Sebep Sorumluluğu Hâllerinde Kurtuluş Kanıtı Getirilmemesinin Ek Kusur Anlamına Gelip Gelmediği Sorunu	257
iii.	İhlal Edilen Özen Yükümlülüğünün Ağırlığının Derecesinin Tazminat Miktarına Etki Edip Etmeyeceği Sorunu	257
3.	Ek Kusurun Rollerini.....	258
a.	Ek Kusurun İndirim İmkânlarından Yararlanmayı Olumsuz Etkileyip Etkilemeyeceği Sorunu	258
b.	Ek Kusurun Sorumluluktan Kurtulmaya ya da İndirim İmkânlarından Yararlanmaya Engel Olup Olmayacağı	259
i.	Ek Kusurun Nedensellik Bağının Kesilmesine Engel Olup Olmayacağı Sorunu.....	259
ii.	Ek Kusurun Zarar Görenin Kusurunu Nötralize Edip Etmeyeceği Sorunu	260
4.	Kusursuz Sorumlulukta Tazminat Miktarının Belirlenmesi.....	262
a.	Genel Olarak	262
b.	Sebep Sorumlusunun da Zarar Görenin de Kusurunun Bulunmadığı İhtimalde.....	263

c. Sebep Sorumlusunun Ek Kusurunun Bulunmadığı ancak Zarar Görenin Kusurunun Bulunduğu İhtimalde.....	263
d. Sebep Sorumlusunun da Zarar Görenin de Kusurunun Bulunduğu İhtimalde	264
V. MANEVİ TAZMİNATTA KUSURUN ETKİSİ.....	264
A. Manevi Tazminatta Kusurun Aranıp Aranmayacağı Sorunu	264
B. Kusurun Manevi Tazminat Miktarına Etkisi	267
1. Manevi Zarar ve Manevi Tazminatın Fonksiyonuna İlişkin Doktrindeki Görüşler	267
2. Manevi Tazminatın Belirlenmesinde Failin Kusurunun Etkisine İlişkin Doktrindeki Görüşler	270
3. Manevi Tazminatın Belirlenmesinde Önerilen Yöntemler	271
4. Manevi Tazminatta Failin Kusurunun Etkisi.....	272
a. Kusurun Dikkate Alınmaması Gerektiğini Savunan Görüş	272
b. Kusurun Dikkate Alınması Gerektiğini Savunan Görüş	273
i. Genel Olarak.....	273
ii. Kusurun Nasıl Dikkate Alınacağı Sorunu.....	273
5. Değerlendirme ve Görüşümüz	275
6. Manevi Tazminatta Zarar Görenin Kusurunun Etkisi....	276
VI. MÜTESELSİL SORUMLULUKTA KUSURUN ETKİSİ	277
A. Müteselsil Sorumlulukta Dış İlişkide Kusurun Etkisi.....	278
1. Genel Olarak.....	278
2. Failin Kusurunun Dış İlişkide İleri Sürülüp Sürülemediği Sorunu	279
a. Eski Borçlar Kanunu Dönemindeki Yaklaşım	280
b. İsviçre Hukukundaki Yaklaşım	282
c. Türk Borçlar Kanunu Dönemindeki Yaklaşım.....	283

B.	Müteselsil Sorumlulukta İç İlişkide Kusurun Etkisi.....	285
1.	Genel Olarak.....	285
2.	Müteselsil Sorumlulukta İç İlişkide Rücu Sırası	286
a.	Eski Borçlar Kanunu Döneminde Rücu Sırasına İlişkin Doktrindeki Görüşler	286
b.	İsviçre Hukukunda Rücu Sırasına İlişkin Yaklaşım..	287
c.	Türk Borçlar Kanunu Döneminde Rücu Sırasına İlişkin Doktrindeki Görüşler	288
d.	Değerlendirme ve Görüşümüz	291
3.	İhtimallere Göre İç İlişkide Kusurun Etkisi.....	291
4.	Adam Çalıştıranın Çalışana Rücu Düzenleyen TBK m. 66/4'e İlişkin Olarak.....	293
	SONUÇ	297
	KAYNAKÇA	315